

Közzététel: 2023. október 25.

A tanulmány címe:

A statisztika koronagyémántja

100 éves a Magyar Statisztikai Társaság (1922–2022)

Szerző:

HAJNAL BÉLA

a Debreceni Egyetem habilitált főiskolai tanára

E-mail: hajnal.bela48@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.20311/stat2023.10.hu0933>

Az alábbi feltételek érvényesek minden, a Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) *Statisztikai Szemle* c. folyóiratában (a továbbiakban: Folyóirat) megjelenő tanulmányra. Felhasználó a tanulmány vagy annak részei felhasználásával egyidejűleg tudomásul veszi a jelen dokumentumban foglalt felhasználási feltételeket, és azokat magára nézve kötelezőnek fogadja el. Tudomásul veszi, hogy a jelen feltételek megszegéséből eredő valamennyi kárért felelősséggel tartozik.

1. A jogszabályi tartalom kivételével a tanulmányok a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szjt.) szerint szerzői műnek minősülnek. A szerzői jog jogosultja a KSH.
2. A KSH földrajzi és időbeli korlátozás nélküli, nem kizárólagos, nem átdadható, térítésmentes felhasználási jogot biztosít a Felhasználó részére a tanulmány vonatkozásában.
3. A felhasználási jog keretében a Felhasználó jogosult a tanulmány:
  - a) oktatási és kutatási célú felhasználására (nyilvánosságra hozatalára és továbbítására a 4. pontban foglalt kivétellel) a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
  - b) tartalmáról összefoglaló készítésére az írott és az elektronikus médiában a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
  - c) részletének idézésére – az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven – a forrás, valamint az ott megjelölt szerző(k) megnevezésével.
4. A Felhasználó nem jogosult a tanulmány továbbértékesítésére, haszonszerzési célú felhasználására. Ez a korlátozás nem érinti a tanulmány felhasználásával előállított, de az Szjt. szerint önálló szerzői műnek minősülő mű ilyen célú felhasználását.
5. A tanulmány átdolgozása, újra publikálása tilos.
6. A 3. a)–c) pontban foglaltak alapján a Folyóiratot és a szerző(ke)t az alábbiak szerint kell feltüntetni:
„*Forrás: Statisztikai Szemle* c. folyóirat 101. évfolyam 10. számában megjelent, **Hajnal Béla** által írt, **A statisztika koronagyémántja – 100 éves a Magyar Statisztikai társaság (1922–2022)** című könyvismertetés (link csatolása)”
7. A Folyóiratban megjelenő tanulmányok kutatói véleményeket tükröznek, amelyek nem feltétlenül esnek egybe a KSH vagy a szerzők által képviselt intézmények hivatalos álláspontjával.

Hajnal Béla

A statisztika koronagyémántja

100 éves a Magyar Statisztikai Társaság (1922–2022)

Fel. szerk.: Horváth Balázs. Szerk.: Polónyi Katalin.

Központi Statisztikai Hivatal – Magyar Statisztikai Társaság, Budapest, 2023.

Hajnal Béla, a Debreceni Egyetem habilitált főiskolai tanára
E-mail: hajnal.bela48@gmail.com

Alig két évvel Trianon kataklizmája után, 1922. június 22-én Budapesten megtartotta alakuló ülését a Magyar Statisztikai Társaság (MST). Az egyesület megalapításának 100. évfordulója tiszteletére a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) és az MST együttes kiadásában most emlékkötetet jelent meg. A szép kiállítású, 400 oldalas könyvben *Vukovich Gabriella*, a KSH volt elnöke, valamint az MST vezetői (*Rózsa Dávid*, *Valkó Gábor* és *Kormos Zoltán*) köszöntik a centenárium alkalmával az egyesületet, amely múltjának megörökítésében alapvető szerepe van a *Statisztikai Szemlének* is: a folyóirat története egybefonódott az MST történetével, hiszen mindkettő mögött a KSH áll.

A mai olvasók nagy szerencséjére a Magyar Statisztikai Társaság vezetői és tisztségviselői az elmúlt 100 év során „jól adminisztrálták”, archiválták a szervezet tevékenységét, így a legfontosabb dokumentumok fennmaradtak az egyesület életéből. Az 1923-ban elfogadott alapszabály szerint a társaság célkitűzései közé tartozott a statisztikatudomány fejlesztése, a statisztikai ismeretek terjesztése, népszerűsítése, a külföldi közvélemény tájékoztatása a magyarországi gazdasági-társadalmi folyamatokról, valamint a nemzetközi tudományos életbe való bekapcsolódás.

Az elmúlt 100 év a társaság életében három nagy korszakra – az 1922–1948, az 1960–1989 és az 1990–2022 közöttire – osztható, szoros összefüggésben az eltelt egy évszázad politikai, gazdasági és társadalmi változásaival. Az első korszakban az MST az ún. zárt társaságok közé tartozott. Az alapító tagok (köztük *Bozóky Ferenc*, *Buday László*, *Bud János*, *Dobrovits Sándor*, *Fellner Frigyes*,

Földes Béla, Kovács Alajos, Kovács Ferenc, Laky Dezső, Schneller Károly, Thirring Gusztáv, Szabóky Alajos, Vargha Gyula) a jelentkezőket kétharmados többséggel, titkos szavazás útján választották meg. A rendes tagok mellett az MST-nek belföldi és külföldi tiszteletbeli tagjai is voltak. Utóbbiak között mások mellett olyan tudós nagyságokat tarthatunk számon, mint *Irving Fisher* (1867–1947) amerikai közgazdász, statisztikus, az indexszámítás egyik úttörője, az ökonometria jeles alakja, *Corrado Gini* (1884–1965) olasz statisztikus, demográfus, szociológus, aki a jövedelemegyenlőtlenségek mérésére megalkotta a Gini-együtthatót, vagy *Walter Francis Willcox* (1861–1964) amerikai demográfus és statisztikus népszámlálási szakértő, a demográfiai módszerek megújítója.

A társaság 1923 elejétől megkezdte egy nemzetközi igényeket kielégítő, francia nyelvű, negyedévenként megjelenő folyóiratának kiadását, *Revue de la Société Hongroise de Statistique* címmel. Jelen sorok írója olvasta az egyik alapító tag, *Bozóky Ferenc* jogász-, közgazdász- és statisztikaprofesszor 1927-ben megjelent, *A statisztika módszertana* című könyvét. A kor színvonalán álló műben a szerző megszámlálhatatlanul sok francia, német és latin nyelvű idézettel, hivatkozással támasztja alá mondanivalóját, de egyszer sem adja meg ezek magyar megfelelőjét, mert feltételezi olvasóiról e nyelvek ismeretét, a jóval rövidebb és ritkán felhasznált angol kifejezéseket, szövegeket viszont mindig lefordítja magyarra. Akkor senki sem gondolta volna, hogy fél évszázadon belül az angol végérvényesen kiszorítja a franciát a tudomány nyelvéből is.

Horváth Balázs a centenáriumi kötetben megjelent, nagy érdeklődésre számot tartó dolgozatában a magyar tudományos statisztikának az MST megalakulása előtti időkről írt. Közismert, hogy *Szemere Bertalan* belügyminiszter 1848 májusában megbízta *Fényes Elek* (1807–1876) az Országos Statisztikai Hivatal megszervezésével. A tudományos statisztika első szervezetének megalakítására később, az MTA berkein belül került sor. Az 1860 májusától felálló Statisztikai Bizottság kettős feladatot kívánt ellátni. Egyrészt igyekezett kialakítani és megszervezni a hazai tudományos statisztika társasági kereteit, másrészt az akkor még hiányzó hivatalos statisztikai szerv adatgyűjtő szerepét betölteni. E bizottságnak tagja, majd elnöke volt a hazai statisztika fejlesztésének egyik nagy támogatója, *Lónyay Menyhért* (1822–1884), a monarchia közös pénzügyminisztere, miniszterelnök, MTA-elnök is. *Keleti Károly* (1833–1892), a KSH megalapítója, első elnöke (korabeli titulusa szerint igazgatója) és *Kőrössi József* (1844–1906), a Budapest Székesfővárosi Statisztikai Hivatal igazgatója nemcsak a hazai, hanem a nemzetközi statisztikai életnek is a legnagyobb alakjai közé tartozik. A magyarországi tudományos statisztika második társasági szervezete – az MTA Statisztikai Bizottsága után – a Magyar Közgazdasági Társaság (MKT) Statisztikai Társaságának 1894. évi megalakulásával jött létre. A 20. század első évtizedeiben még találunk példát a statisztika társadalmi művelésére, de

annak társasági megszervezéséhez már szükség volt a hivatalos statisztika (KSH) és az állam hathatós támogatására is.

Varga Beatrix a kötet egyik érdekes fejezetében az MST-nek a statisztika-oktatásban betöltött szerepét mutatja be. Összefoglalja a 19. század második felének és a 20. század első évtizedeinek e témát érintő fejleményeit is. *Adolphe Quetelet* (1786–1874) belga matematikus és társadalomtudós kezdeményezésére már 1853-tól megkezdődtek a nemzetközi összehasonlítások. Quetelet bebizonyította, hogy nemcsak a természeti, hanem a társadalmi folyamatoknál is kimutathatók a valószínűségi összefüggések. 1885-ben megalakult a Nemzetközi Statisztikai Intézet (International Statistical Institute, ISI), amelyben a magyar statisztika nagy öröme a 100 fős tagság soraiban 8 magyar statisztikus tevékenykedett. A statisztika oktatása Magyarországon már 1777-ben elkezdődött, további nagy előrelépést jelentett *Konek Sándor* (1819–1882) 1847-ben magyar nyelven megírt *A statisztika elmélete* című munkája, Keleti Károlynak az 1875-ben megjelent *A gyakorlati statisztika kézikönyve* című műve, és *Kenéz Bélának* (1874–1946) az 1903-ban közzétett *A statisztika elmélete* című kötete. Ez utóbbi már a nemzetközi módszertani tapasztalatok tudományos igényű összefoglalásának is tekinthető.

A statisztikatörténet egyik kiváló, kicsit elfelejtett alakja *Jordán Károly* (1871–1959) akadémikus (vegyésszámológus, matematikus, csillagász), aki a valószínűségszámításban és a matematikai statisztikában elért eredményeknek az egyetemi statisztikaoktatásban való felhasználását szorgalmazta. *Kenéz Béla* akadémikusnak (statisztikus, közgazdász) 1935-ben az Országos Statisztikai Tanács (OST) ülésen elhangzott javaslata szerint a statisztika egyetemi oktatása mellett hangsúlyt kell fektetni az alap- és középiskolákban is a tényeken alapuló statisztikus gondolkodás megteremtésére. Vita nélkül állíthatjuk, javaslata ma sem veszítette el érvényességét.

A társaság tevékenységének 100 éves kronológiáját *Lakatos Miklós* igen részletesen és szakszerűen foglalja össze. Az MST évenkénti közgyűlést tartott, többször vidéki helyszínen, 1939-ben pl. a részben visszacsatolt Felvidék központjában, Kassán. A társaság előadóülései sikeresek voltak, jelentős számú hallgatóság vett rajtuk részt. Az előadások témái széles spektrumban szóródtak: válások, öngyilkosságok, gazdaságstatisztikai mérések, az 1930. évi népszámlálás eredményei, népesedési folyamatok, árstatisztika, a nemzeti jövedelem számítási módszerei stb. A társaság zártsága megszűnt, egyre fontosabbnak tartották, hogy olyan szakemberek is részt vegyenek munkájában, akik nem tagjai a hivatalos statisztikai szervezetnek, de a statisztikát magas színvonalon művelik, és munkásságukat, kutatási eredményeiket szívesen bemutatnák az egyesület rendezvényein. Az MST-nek volt Demográfiai Szakosztálya (1924–1947), Államtudományi Intézete (1926–1941), de a Nemzetközi Népeségtudományi

Unió Magyar Csoportja (1936–1948) is a társaság kebelén belül működött. Az egyesület ténykedésének első korszakában a vezetők mindegyike példaadó módon, nagy megelégedésre látta el feladatát, mégis kiemelhető közülük *Buday László*, *Thirring Gusztáv*, *Dobrovits Sándor*, *Elekes Dezső*, *Laky Dezső*, *Kenéz Béla*, *Balás Károly* és *Konkoly-Thege Gyula* munkássága.

Az MST elnökeinek és főtitkárainak életútját, szakmai tevékenységét nagy gondossággal *Sebők Richárd* tárja az olvasók elé, tanulmányában nagy mértékben támaszkodik a *Portrék a magyar statisztika és népességtudomány történetéből* (szerkesztő: Rózsa Dávid) című műre. Közös az MST történetének első korszakában, hogy tagjai közül sokan elismert tudósok voltak – egy személyes megjegyzés: *Pungor Ernő* (1923–2007) akadémikus, az Antall-kormány tárca nélküli minisztere mondta, hogy legyen bármilyen híres valaki a tudományban, amíg él, jobb ha kutatónak nevezzük, ha meghal, az utókor majd eldönti, megérdemli-e, hogy tudósként emlegessék –, akik több nyelven beszéltek, egyetemi tanári címmel, rektori megbízatással (pl. *Kenéz Béla*) rendelkeztek, sőt többjüket akadémikusnak is megválasztották (pl. *Buday László*, *Thirring Gusztáv*, *Konkoly-Thege Gyula*, *Balás Károly* és *Laky Dezső*). A recenzió emlékei szerint 1945 után akadémikus nem volt az MST vezetői között. *Laky Dezső* (1887–1962) nevéhez kötik a közgazdaság-tudomány és a statisztika magyarországi összekapcsolását, továbbá a közgazdaságtani kérdések beemelését a statisztika-tudományba. Őt tekintik a társadalomstatisztika és az üzemgazdasági statisztika megteremtőjének is. 1949-ben az MST működése és tényleges tevékenysége (mint annyi más polgári érték) megszűnt, *Barsy Gyula* (1909–1965) főtitkárt szóban tájékoztatták, hogy a Magyar Statisztikai Társaságot feloszlatták.

A társaság érdemi tevékenységéről, az üléseken elhangzott előadások főbb jellemzőiről *Lakatos Miklós* tollából olvashatunk. Az 1949-ig tartó első korszakban mintegy 300 előadást tartottak a szervezet keretein belül, ezek mintegy 80%-át közzétették a *Magyar Statisztikai Szemlé*ben, az MST idegen nyelvű folyóirataiban, illetve kiadványaiban. Számos előadás foglalkozott a statisztika elméleti, módszertani kérdéseivel, a matematikai statisztika problémáival, a korreláció-számítással, a differenciálszámítás statisztikai szerepével, a grafikus ábrázolással, valamint a statisztikának a szociometriával és a társadalomstatisztikával való kapcsolatával. *Elekes Dezső* (1889–1965) 1930-ban a világgazdasági válsággal kapcsolatban megállapította, hogy a válságok nemcsak a gazdaság törvényszerűségeivel magyarázhatók, hanem az emberi gyengeséggel és kapzsisággal is. Szemléletes példaként említette, hogy az 1630-as évek ún. hollandiai tulipánmámorát, amikor egy-egy tulipánhagymának olyan magas, irreális értéket tulajdonítottak, hogy a tulipánpiac összeomlott, bedöntve az akkori holland gazdaságot. *Rónai András* (1906–1991) 1939-ben Erdély népességi problémáiról tartott előadásában az 1910. évi magyar népszámlálás, valamint az 1920. és az 1930. évi

román censzusok adatai alapján elemezte Erdély népességét. 1930-ban az erdélyi román lakosságnak csak 10,2, a magyar népességnek 29,1%-a lakott városokban, ami a falvak és a városok eltérő termékenysége okán egyik magyarázata a román népesség növekvő arányának. (Más forrásból úgy tudjuk, hogy ennél a népszámlálásnál, ha valaki görögkatolikusnak vallotta magát, nemzetiségét automatikusan románként kódolták.) A román népszámlálás a magyarok létszámát jelentősen alul becsülte, így kb. 110–200 ezer fővel kevesebb magyar nemzetiségű embert írtak össze.

A Népeségtudományi Unió Magyarországi Csoportjának 1936–1949 közötti tevékenységéről *Pakot Levente* kiváló dolgozatából tudunk meg részleteket. Az 1928-ban alapított szervezet amerikai, angol és francia tagjai kellő óvatossággal és gyanakvással nézték, ahogyan a fasiszta Olaszországban és a náci Németországban a kormányok elkezdtek felhasználni a demográfiát arra, hogy népesedési programjaiknak tudományos legitimitást adjanak. A csoport fennállása alatt 33 előadást szervezett igen változatos témákban. Ízelítőként pár cím: *A dunántúli egyke; Népmozgalom és konjunktúra; Erdély népességi problémái; A városföldrajz népeségtudományi vonatkozásai; A hosszú élet titkának nyomozása; A második világháború hatása a népmozgalom alakulására; Halandóságunk területi alakulása, különös tekintettel a különbségeket előidéző okokra.* Az egykekérdést (legtipikusabb területe az Ormánság) a két világháború között többen „erkölcsi járványként” határozták meg, amelynek okai szerintük a „torz hagyományok, erkölcstelenség, istentelenség és nem utoljára a falu társadalmi viszonyai”. *Andorka Rudolf* (1931–1997) 1969-ben írt tanulmánya szerint az egykekérdés erkölcsi, felekezeti magyarázatai elterelték a figyelmet a gazdasági okokról, a szegénységről, a kisbirtok felaprózódásától való félelemtől. A Népeségtudományi Csoport működése során az MST keretei között igyekezett meg-honosítani a tudományos módszertanon és elméleten alapuló kutatásokat. E szervezet sikeres tevékenysége is fontos feltétele volt annak, hogy 1958-ban elindították a *Demográfia* című folyóiratot, és 1962-ben megalakulhatott a KSH Népeségtudományi Kutatóintézete.

Az 1949-ben feloszlott MST 1960-ban a Magyar Közgazdasági Társaság (MKT) kebelén belül (csakúgy, mint 1894–1922 között), annak Statisztikai Szakosztályaként folytatta munkáját. Az első év munkaprogramjának fő elemét a reprezentatív módszer statisztikai alkalmazási lehetőségeinek több oldalról történő vizsgálata képezte. Később a szakosztály vezetői napirendre tűzték az ágazati kapcsolatok mérlegének (ÁKM) összeállításával és felhasználásával kapcsolatos kérdéseket, illetve az életszínvonal országon belüli és országok közötti mérését, összehasonlítását. Az 1960-as években megalakult a szakosztályon belül a Statisztikatörténeti, a Területi Statisztikai és a Nemzetközi Statisztikai Szakcsoport. Az évtized végén létrehozták az Ipargazdasági és Üzemgazdasági Szakcsoportot

is. 1974-ben már Statisztikai Informatikai Szakcsoport is működött a szakosztály keretei között. A szervezet életében kiemelkedő eseménynek számított az Eötvös Lóránd Tudományegyetemmel (ELTE) 1977-ben közösen szervezett tudományos ülés, amelyet a magyar statisztikai felsőoktatás bevezetésének 200. évfordulója alkalmából rendeztek meg. Számos kitűnő rendezvény közül megemlíthető *A gazdaság intenzív fejlődése és a statisztika* című konferencia, amelyet 600 fő részvételével tartottak meg. Az MKT Statisztikai Szakosztályának utolsó szakcsoportjaként 1988-ban tartotta alakuló ülését a Demográfiai és Társadalomstatisztikai Szakcsoport, választ keresve a demográfiai és társadalmi folyamatokban történt változásokra.

A Statisztikai Szakosztályon belül (némi személyes véleményt is megfogalmazva) a Statisztikatörténeti és a Területi Statisztikai Szakcsoportban folyt a leginkább figyelemre méltó munka. Az előbbi szakosztály legnagyobb hatású és gazdag szakmai programot bemutató rendezvénye az évenként különböző vidéki városokban megtartott kétnapos vándorülése volt, ahol a résztvevők a szakmai munka mellett gazdag kulturális programban is részesültek. A szakcsoport munkáját jelentősen segítette a KSH Könyvtárban működő Történeti Kutatócsoport-hoz köthető szakemberek tevékenysége. Közülük kiemelhető *Andorka Rudolf*, *Benda Gyula*, *Dányi Dezső*, *Dávid Zoltán* (előbbi a könyvtár, utóbbi a KSH Levéltár igazgatója), *Faragó Tamás*, *Fügedi Erik* és *Perjés Géza*. *Gyulay Ferenc* (1918–1995) sok éven át az MKT Statisztikai Szakosztály titkáraként tevékenykedett, a *Statisztikai Szemle* főszerkesztőjeként pedig meghatározó szerepet játszott abban, hogy a vándorülésekről részletes beszámolók jelentek meg a folyóirat hasábjain. A Területi Statisztikai Szakcsoport (Szekció) tartalmaz szakmai rendezvényei is jól dokumentáltak, ugyanis *Kovács Tibor* (1935–2004) nemcsak a szakcsoport titkára volt, hanem a *Területi Statisztika* folyóirat felelős szerkesztője is, aki gondoskodott a szakcsoporttal kapcsolatos hírek, események és előadások folyóiratban történő megjelentetéséről. 1960 és 1989 között a szakosztályban kiemelkedő munkát végzett és meghatározó szerepet töltött be mások mellett *Ollé Lajos* (1923–1988) elnök, *Gyulay Ferenc* titkár és *Oros Iván* (1925–2009) titkár.

Az MST 1990 márciusában tartotta újjáalakuló közgyűlését. *Halm Tamás* e kötetbe írt kiváló tanulmányában úgy fogalmaz, hogy a Statisztikai Szakosztály megszűntével a Magyar Közgazdasági Társaságból kivált a koronagyémánt, mert az MKT legaktívabb, legjobban szervezett, tudományos ambícióval és igényességgel működő szervezeti egységét és annak nem kevésbé kiváló tagságát veszítette el. Egyetlen más szakosztály sem épített ki olyan széles körű szekciórendszert, nem írt ki annyi pályázatot, nem szervezett annyi előadást, mint a Statisztikai Szakosztály és szakcsoportjai. Nemcsak a vándorülés-sorozatok, hanem kiterjedt nemzetközi kapcsolatrendszerük is példaadó volt az MKT-n

belül. Hozzátehetjük, hogy ebben jelentős szerepe volt annak is, hogy a szakosztályt a KSH sok mindenben támogatta. 1990 novemberében az MST vitaülésén *Vukovich György* (1929–2007), a KSH elnöke előadásában a piacgazdaságra történő áttérés statisztikát érintő kihívásairól, az adat-előállítás folyamatáról, az adatgyűjtésekről, az adatfeldolgozásról és a publikációkról beszélt.

1992-ben az MST aktív szerepet vállalt az önálló magyar hivatalos statisztikai szolgálat 125 éves jubileumi ünnepségének megszervezésében, amelyen megjelent *Antall József* miniszterelnök is. A társaság a következő időszakban is évente szervezte meg vitaüléseit. Néhány konferenciacím: *Foglalkoztatás és statisztika; Gazdaság – társadalom – területiség; Az európai integrációs folyamatok statisztikai kihívásai; Területfejlesztés és statisztika; Statisztikai regiszterek és nyilvántartások; Paradigmaváltás a 21. század statisztikájában; Fényes Elektől az Európai Statisztikai Rendszerekig; Adatkormányzás*. A szakosztályüléseket számos esetben más szakosztállyal vagy egyéb társszervekkel – például az MTA Statisztikai, Demográfiai Bizottságával – közösen tartottak meg.

Az MST-nek jelenleg 8 szakosztálya van, a legújabb a Statisztikaoktatási. A rendszerváltás utáni három évtizedben (nem lebecsülve a korábbi korszakok értékes munkáját) teljesedett ki igazán az MST tevékenysége, amiben a legnagyobb szerepe talán *Kupcsik József* (1931–2006) elnöknek, *Marton Ádám* (1934–2018) főtítkárnak, *Laczka Éva* (1948–) főtítkárnak, elnöknek, *Soós Lőrinc* (1952–) elnöknek és *Herman Sándor* (1952–) elnöknek volt.

A kötetet gazdag függelék zárja. A *Válogatás a Magyar Statisztikai Társaság dokumentumaiból* című fejezet érdekes színfoltja a munkának, csakúgy, mint az MST működése során megörökített életképek. A könyvet a kutatásokat elősegítő források jegyzékével, a KSH Könyvtár kéziratárában található idevágó dokumentumok listája és az MST irattárából való válogatott iratok megnevezése zárja, ami nagy segítséget jelenthet a jövő statisztikatörténészeinek.

A kötetet a magyar tudománytörténet fontos részeként üdvözölhetjük. Az MST száz év alatt, mint az elemzésekből is kitűnik, nagy eredményeket ért el. A recenszens számára mégis úgy tűnik, hogy inkább a tudományos célok megvalósítását tartotta elsődlegesnek, és mint egyesület nem nyitott eléggé a nagyközönség, a kevésbé képzettek felé. Nem olvastunk arról, milyen, a statisztikát népszerűsítő írások jelentek volna meg a napi- vagy hetilapokban, nem statisztikai tárgyú folyóiratokban, a rádióról és a tévéről nem is beszélve. A könyv jól tagolt, könnyen olvasható, stílusa, nyelvi igényessége is segíti az olvasót a könyv élményszerű olvasásában. Olyat talán mégsem íránk le, hogy „a Szakcsoport öt darab munkacsoportban végezte feladatát” (129. o.). A kötet csaknem hibátlan, bár az évtizedek alatt kialakult hibakereső szem talált volna kijavítandót. A sokszerzős könyveknél csaknem elkerülhetetlen ismétlődés is a lehető legkisebb mértékű. Statisztika tárgyú kötethez képest szokatlanul kevés benne a táblázat,

ábra pedig nincs is, de történeti beállítottsága miatt ez nem hiányolható. Úgy tűnik, az emlékkötet szerkesztői, szerzői nagyszerű teamet alkotva jelentették meg a 100 éves MST történetét, akik közül *Horváth Balázs* felelős szerkesztőt és *Polónyi Katalin* szerkesztőt illeti első helyen dicséret. A szakmai lektorok (*Dusek Tamás, Tóth Géza*) munkája is hozzájárult ahhoz, hogy olyan kötet jelenhetett meg, amely nemcsak az MST, hanem a KSH hírnevét is tovább öregbíti.